

TOIMINTAKERTOMUS 2009

Vuosi 2009 oli Suomen tiedekustantajien liiton kuudestoista toimintavuosi. Liitto toimi strategiansa mukaisesti tieteellistä julkaisutoimintaa harjoittavien yhteisöjen keskusjärjestönä, valvoi jäsentensä yhteisiä etuja ja oikeuksia, pyrki lujittamaan tieteellisten julkaisujen asemaa, edistämään liiton jäsenten välistä yhteistyötä ja tukemaan kansainvälistä kanssakäymistä. Erityisesti liiton tehtävänä on huolehtia jäsentensä eduista tekijänoikeuskysymyksissä ja tarjota jäsenille tietoa, virikkeitä ja neuvontaa muista tiedekustantamiseen liittyvistä asioista.

Vuoden 2009 aikana aktiivista keskustelua herätti Open Access ja rinnakkaistallentaminen julkaisuarkistoihin. Suomen yliopistoista ensimmäisenä rinnakkaistallentamista edellyttää Helsingin yliopisto. Helsingin yliopiston kirjastojen kehittämyksikkö järjesti rinnakkaistallentamisesta liiton jäsenille tiedotus- ja keskustelutilaisuudet 9.1. kirjankustantajille ja 13.6.2009 lehtikustantajille sekä lisäksi teki jäsenistölle kyselyn embargoaikoihin ja tallennusversioihin liittyen. Liitto järjesti rinnakkaistallennuksesta marraskuussa iltapäiväseminaarin ja keskustelu aiheesta jatkuu.

Liitto oli mukana ensimmäistä kertaa ohjelmajärjestäjänä tietokirja.fi-tapahtumassa 4.–5.9.2009. Kustannusalan asioita pohdittiin 4.9. paneelikeskustelussa *Kirjantekijä ja kustantaja yhteistyössä*. Aiheesta keskustelivat kustantaja Ville Rauvola (Atena Kustannus Oy), kustantaja Aleksi Siltala (Kustannusosakeyhtiö Siltala) ja kustannusjohtaja Päivi Vallisaari (Suomalaisen Kirjallisuuden Seura). Puheenjohtajana oli liiton puheenjohtaja Pauliina Raento. Suurelle yleisölle oli suunnattu lauaintain 5.9. ohjelmakokonaisuus *Terveys ja tiedon valta*. Alustuksissa ja paneelikeskustelussa tarkasteltiin eri näkökulmista kansalaisille tarjolla olevia terveystiedon lähteitä ja niiden luotettavuutta sekä ammattihenkilöiden valtaa tiedon portinvartijana ja tulkitsijana. Teema on rajattu ylipainoon, ravitsemukseen, ylipäänsä elämäntapaohjaukseen ja siinä käytettävään valtaan. Alustajina olivat päätoimittaja Pertti Mustajoki, tutkija Patrik Borg ja tietokirjailija, toimittaja Ulla Järvi.

Liitto on tekijöiden ja kustantajien yhteisen tekijänoikeusjärjestön Kopiosto ry:n jäsen.

Jäsenistö

Liiton jäseneksi voi sääntöjen mukaan liittyä jokainen Suomessa tieteellistä julkaisutoimintaa harjoittava oikeuskelpoinen yhteisö tai rekisteröity säätiö, jonka liiton hallitus hyväksyy jäseneksi.

Vuoden 2009 aikana hyväksyttiin yksi uusi jäsen, Geologian tutkimuskeskus. Liiton jäsenmäärä 31.12.2009 oli 87.

Jäseniä olivat:

Dendrologian Seura - Dendrologiska Sällskapet	Porthan-Seura
Diakonian tutkimuksen seura	Puheen ja kielen tutkimuksen yhdistys
Edistyksellinen tiedeliitto	SFS Fysiikan Kustannus
Ekonomiska Samfundet i Finland	Skepsis
Ethnos	Societas pro Fauna et Flora Fennica
Gaudeamus Helsinki University Press	Sosiaali- ja terveystieteen tutkimus- ja kehittämiskeskus STAKES
Geologian tutkimuskeskus	Sosiaalipoliittinen yhdistys
Historian Ystävien Liitto	Suomalainen Lakimiesyhdistys
Historiska föreningen	Suomalainen Lääkäri-seura Duodecim
Informaatiotutkimuksen yhdistys	Suomalainen Teologinen Kirjallisuusseura
Ius Gentium	Suomalais-Ugrilainen Seura
Kansainvälisen soveltavan estetiikan instituutin kannatusyhdistys	Suomalaisen Kirjallisuuden Seura
Kasvinsuojeluseura	Suomen Antropologinen Seura
Kirjallisuudentutkijain seura	Suomen Biologian Seura Vanamo
Klassillis-filologinen yhdistys	Suomen Eksegeettinen Seura
Kotikielen Seura	Suomen elokuvatutkimuksen seura
Kotimaisten kielten tutkimuskeskus	Suomen eläin- ja kasvitieteen julkaisutoimikunta
Kustannus Oy Duodecim	Suomen Estetiikan Seura
Lapland University Press/ Lapin yliopistokustannus	Suomen Filosofinen Yhdistys
Liikuntatieteellinen seura	Suomen Geologinen Seura
Luonnonfilosofian seura	Suomen Hammaslääkäriliitto
Metsäntutkimuslaitos	Suomen Hammaslääkäri-seura Apollonia
Nuorisotutkimusseura	Suomen Historiallinen Seura
	Suomen Itämainen Seura

Suomen Kasvatustieteellinen Seura	Taidehistorian Seura
Suomen keskiajan arkeologian seura	Taideteollinen korkeakoulu
Suomen Kielen Seura	Tampereen teknillinen yliopisto
Suomen kielitieteellinen yhdistys	Tampere University Press
Suomen kirkkohistoriallinen seura	Teatterikorkeakoulu
Suomen Kouluhistoriallinen Seura	Tekniikan Historian Seura THS
Suomen Lääketieteen Historian Seura	Teologinen Julkaisuseura
Suomen Maantieteellinen Seura	Tiedotusopillinen yhdistys TOY
Suomen Merihistoriallinen Yhdistys	Tulevaisuuden Tutkimuksen Seura
Suomen Psykologian Seura	Turun Historiallinen Yhdistys
Suomen Sammalseura	Tutkijaliitto
Suomen Sieniseura	Työterveyslaitos
Suomen Sukututkimusseura	Työväen historian ja perinteen tutkimuksen seura
Suomen Tieteellinen Kirjastoseura	Tähtitieteellinen yhdistys Ursa
Suomen tieteen- ja teknologian tutkimuksen seura	Uusfilologinen yhdistys
Suomen Tribologiayhdistys	Valtiotieteellinen yhdistys
Suomen urheiluhistoriallinen seura	Osuuskunta Vastapaino
Suomen Ympäristöoikeustieteen Seura	The Westermarck Society
Svenska litteratursällskapet i Finland	Väestöliiton Väestöntutkimuslaitos
Säteilyturvakeskus	Yhdyskuntasuunnittelun seura

Liiton jäsenmaksu 2009 oli 50 euroa.

Liiton tilaisuuksista, apurahoista ja koulutuksesta tiedotettiin jäsenistölle yhdessä jäsenkirjeessä, sähköpostilistalla sekä liiton verkkosivuilla. Sivuilla ovat myös jäsenluettelo yhteystietoineen, liiton suosittelemien kustannussopimusten mallit ja mm. apurahahakemuslomakkeet sekä tulostettavassa että verkossa täytettävässä muodossa ja myös seminaarien aineistoja. Verkkosivujen osoite on www.tiedekustantajat.fi. Liitto ostaa verkkopalvelut Tieteellisten seurain valtuuskunnalta. Liiton yhteystiedot löytyvät myös kirja-alan kalenterista, Helsingin puhelinluettelosta ja Web-Infosta.

Vuosikokous

Liiton sääntömääräinen vuosikokous pidettiin 28.4.2009 Tieteiden talossa Helsingissä. Edustettuna oli 20 jäsenyhteisöä. Kokouksessa julkistettiin Suomen tiedekustantajien liiton helmikuussa 2009 haussa olleiden apurahojen saajat.

Hallitus ja toimihenkilöt

Hallituksesta olivat erovuorossa tutkija Pertti Hakala, dosentti Lars-Folke Landgrén ja dosentti Tuija Laine. Heistä Pertti Hakala valittiin uudelleen ja uusina jäseninä hallitukseen tulivat dosentti Esko Laine (Teologinen Julkaisuseura) ja FT Minna Ruckenstein (Suomen Antropologinen Seura).

Hallitukseen kuuluivat valintojen jälkeen (toimikausi merkitty sulkuihin):

- tutkija Pertti Hakala, Suomen Sukututkimusseura (2006–2009; 2009–2012)
- kustannustoimittaja Johanna Ilmakunnas, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura (2007–2010)
- dosentti Esko Laine, Teologinen Julkaisuseura (2009–2012)
- HLT Päivi Mäntylä, Suomen Hammaslääkäriseura Apollonia (2004–2007; 2007–2010)
- professori Pauliina Raento, Suomen Maantieteellinen Seura (2008–2011)
- FT Minna Ruckenstein, Suomen Antropologinen Seura (2009–2012)
- kustannuspäällikkö Outi Sisättö, Tampere University Press (2004–2007; 2007–2010)
- tutkija Toni Suutari, Kotikielen seura (2005–2008; 2008–2011)
- toimituspäällikkö Martti Teikari, Kustannus Oy Duodecim (2008–2011)

Hallituksen puheenjohtajana toimi Pauliina Raento ja varapuheenjohtajana Johanna Ilmakunnas. Hallituksen työvaliokunnan muodostivat puheenjohtaja, varapuheenjohtaja, Toni Suutari ja sihteeri. Hallitus kokoontui vuoden aikana 5 kertaa. Lisäksi asioita käsiteltiin myös sähköpostitse.

Liiton sihteeri-rahastonhoitaja oli fil. maist. Eeva-Liisa Aalto. Tilintarkastajina toimivat KHT Siv Englund ja dosentti Mikko Ketola. Varatilintarkastajina olivat Ernst & Young Oy ja dosentti Mikko Ketola.

Apurahat

Liitto myönsi 2009 apurahoja yhteensä 44 660 euroa. Helmikuun haulla myönnettiin 8 apurahaa yhteensä 14 960 euroa. Lokakuun haussa apurahoja jaettiin 13 kappaletta yhteensä 27 700 euroa. Vuoden aikana apurahoja saattoi hakea edelleen myös vapaalla haulla. Vapaalla haulla myönnettiin yksi 2000 euron apuraha. Liiton apurahat on tarkoitettu julkaisutoiminnan kehittämiseen ja niitä myönnettiin mm. laite- ja ohjelmistohankintoihin, koulutukseen ja internet-julkaisemiseen. Apurahoja jaettaessa etusijalla olivat ne hakijat, joiden Kopiosto-valtakirja oli liitolla.

Vuoden tiedekirja -palkinto

Vuoden tiedekirja -palkinto 2008 julkistettiin Tieteen päivillä 7.1.2009. Palkinnon sai professori Juha Pekka Lunkka teoksesta *Maapallon ilmastohistoria. Kasvihuoneesta jääkausiin*. Kirjan on kustantanut Gaudeamus.

Palkintoraadin muodostivat professori Aatos Lahtinen, dosentti Anu Lahtinen ja professori Heikki Mattila. Raadin sihteeri oli julkaisupäällikkö Eeva-Liisa Aalto.

Palkinto, arvoltaan 10 000 euroa, rahoitetaan liiton saamista kopiointikorvauksista. Tarkoituksena on kiinnittää suuren yleisön huomiota siihen, että maassamme julkaistaan kiinnostavaa, korkeatasoista tieteellistä kirjallisuutta.

Koulutus

Liitto edisti jäsenistönsä kansainvälistä ja kotimaista verkostoitumista järjestämillään seminaareilla ja matkoilla.

- iltapäiväseminaari *Painetun aineiston uudelleen julkaiseminen verkossa* 17.3.2009 (yhteistyökumppanit: TSV, Informaatiotutkimuksen yhdistys)
- 21.4.2009 *Mutkat suoraksi ja kärjet teräväksi. Tiedejournalismin pelisäännöt* yhdessä Tiedonjulkistamisen neuvottelukunnan ja Suomen tiedetoimittajain liiton kanssa
- opintomatka Lontoon kirjamesseille 20.–22.4.2009. Matkaan liittyivät tutustumiskäynnit Elsevierin Camdenin toimipisteessä ja British Medical Journalissa.
- opintomatka Frankfurtin kirjamesseille 14.–18.10.2009
- Helsingin kirjamesseille lokakuussa hankittiin pääsylippuja jäsenistölle jaettavaksi ja maksettiin myös näyttelypaikkakunnan ulkopuolelta tulleiden matkakulut
- 24.11.2009 iltapäiväseminaari *Julkaisuarkistot ja rinnakkaistallentaminen*
- jäsenistölle tarjottiin mahdollisuutta osallistua liiton tuella 19.9.2009 FILI:n järjestämään seminaariin tietokirjan ja tieteellisen kirjallisuuden viennistä. Asiantuntijana oli Ashley Drake Englannista.

Kirjallisena koulutusmateriaalina hankittiin jäsenistölle Taideteollisen korkeakoulun julkaisua *Editointi aikakauslehdessä*. (Toim. Maija Töyry – Panu Rätty – Kristiina Kuisma.)

Seurojen käyttöön valmistuneet vertaisarviointien ohjeet julkaistiin seuran verkkosivuilla syyskuussa 2009.

Koulutukseen käytettiin vuoden aikana yhteensä 32 407 euroa.

Osallistuminen projekteihin ja julkaisujen markkinointiin

Tiedekustantajien liitto maksoi edelleen Granumissa mukana olleiden jäseniensä osallistumismaksun. Mukana Granumissa on 42 liiton jäsentä ja maksuja maksettiin yhteensä 2 520 euroa.

Liitto edisti Helsingin kirjamesseille omalla osastollaan osallistuneiden jäsentensä näkyvyyttä kustantamalla messulehteen koko sivun mainoksen, jossa kaikki osallistujat olivat esillä.

Liitolla on ollut edustaja Kopiosto ry:n perustamassa oikeudenhaltijoiden johtoryhmässä, joka on neuvotellut kotimaisten tieteellisten artikkeleiden käytön ehdoista ja aineistojen lisensoinnista sekä Elektra-palvelun että vanhemman aineiston digitointiin keskittyneen Peri+ -projektin osalta. Johtoryhmässä on myös Suomen Tietokirjailijoiden, Suomen tiedetoimittajain liiton ja Tieteellisten seurain valtuuskunnan edustajat. Tiedekustantajien liittoa edusti prof. Erkki J. Hollo.

Talous

Liiton tulot kertyivät 2009 pääosin kopiointikorvauksista. Niitä saatiin yhteensä 125 523 euroa (edellisenä vuonna 123 606,05 euroa). Liiton saamat korvaukset eivät jatkossa todennäköisesti tule juurikaan kasvamaan. Tähän vaikuttaa se, että liiton osuudet eräissä jakoryhmissä ovat pienentyneet. Myös ulkomaisen aineiston suuri osuus kopiointinnissa ja sähköisen julkaisemisen lisääntyminen vaikuttavat samaan suuntaan.

Jäsenmaksuista kertyi vuonna 2009 tuottoja 4 150 euroa. Tilikauden ylijäämä oli 7999,80 euroa. Kopiointikorvausten ylijäämää on kirjattu siirtovelkana 10 636 vuodelta 2009 ja yhteensä Kopioston siirtovelkaa on kertynyt vuosien kuluessa 171 433 euroa.

Liitto onnitteli 110-vuotisjuhlaansa viettänyttä Tieteellisten seurain valtuuskuntaa tallentamalla 2000 euroa TSV:n 100-vuotisjuhlarahastoon Alfred Kordelinin säätiössä. Rahasto tukee suomalaisen tieteen tulosten tunnetuksi tekemistä kotimaassa ja kansainvälisesti, ulkomaisen tieteen ja sen tulosten tunnetuksi tekemistä Suomessa sekä erilaisten tiedetapahtumien järjestämistä Suomessa.